

تسهیل یادگیری درس زندگی با طعم پختگی کتاب مدیریت خانواده و سبک زندگی

اسامی نویسندگان:

صبا کائیدانی

دانشجوی کارشناسی مشاوره و راهنمایی دانشگاه فرهنگیان

sabakaeedanii@gmail.com

دکتر عادل سلیمانی

مدرس دانشگاه فرهنگیان

Adell58@gmail.com

چکیده

هدف کلی پژوهش کلی حاضر که از نوع کیفی بوده و با رویکرد مشارکتی انجام شده است، تسهیل یادگیری درس زندگی با طعم پختگی کتاب تفکر و سبک زندگی پایه دوازدهم است. جامعه آماری پژوهش حاضر 14 دانش آموز دختر متوسطه دوم دبیرستان طهورا واقع در استان کرمانشاه می باشد. داده های پژوهش حاضر به کمک مصاحبه نیمه ساختار مند و مشاهده مستقیم توسط اعضای تیم درس پژوهی در دو مرحله نقد، بررسی و جمع آوری گردید تا داده ها به اشباع نظر برسد.

اعضای این تیم درس پژوهی در دو مرحله و در قالب دو تدریس اول و دوم به بررسی طرح درس و اجرای آن پرداختند. با توجه به بررسی های انجام شده از سوی پژوهشگران نقاط ضعف و نکاتی در مورد تدریس اول که با روش پیش سازمان دهنده تدریس گردید

بیان شد و پس از اصطلاحات نقاط ضعف که نسبت به طرح درس اول صورت گرفت، تدریس دوم نیز با رویکرد مشارکتی فعال و روش ساختن گرایي اجرا شد.

بکارگیری روش ساختن گرایي در تدریس دوم و استفاده از منابع و ابزار جدید و اعمال ایده های نو در تدریس دوم تغییراتی در فرایند یاددهی، یادگیری دانش آموزان مشاهده شد که نشان دهنده ی تاثیرگذاری اعمال نقدهای اعضای تیم و تصحیح اجرای معلم بود. این روش ها و اصلاحاتی که انجام گرفت با توجه به تدریس اول و نقد و بررسی هایی بود که توسط اعضای تیم به طرح درس و اجرای آن وارد شد.

در بررسی های صورت گرفته نسبت به نقاط ضعف تدریس اول و دوم مجموعاً 77 کد در دسته بندی کد های باز قرار گرفت؛ که از 77 کد باز پس از تحلیل و ادغام و دسته بندی 10 کد محوری به دست آمد و از این 10 کد محوری به دست آمده پس از بررسی های انجام شده، در نهایت 3 کد در مقوله کلی تر تحت عنوان کد های گزینشی استخراج گردید.

نتایج به دست آمده از تدریس اول و دوم بیانگر آن است که عواملی که در توسعه معلمان و همچنین کارآموزی تدریس موثر است عبارتند از: مهارت غیرکلامی؛ مهارت کلامی، محیط آموزشی، محتوای آموزشی، چالش های عملکردی؛ تعامل کلاسی، تسلط بر کلاس درس، مهارت های قبل و حین تدریس و مشارکت گروهی.

کلید واژه ها: درس پژوهی، توسعه حرفه ای، تسهیل یادگیری، کتاب مدیریت خانواده و سبک زندگی

مقدمه و بیان مسئله:

آموزش عبارت از فعالیت هایی است که به منظور ایجاد یادگیری در یادگیرنده از جانب آموزگار یا معلم طرح ریزی می شود و بین آموزگار و یا یک یا چند یادگیرنده به کنش متقابل جریان می یابد (سیف، 1389). اساس آموزش عبارت از ایجاد فرصت های باز برای فراگیران بتوانند در یک محیط فردی و گروهی به آفرینش اندیشه های جدید بپردازند (شیخ زاده، مهرمحمدی، 2004). تعلیم و تربیت ضرورت زندگی است، دیویی ضرورت زندگی را به عمدی و غیر عمدی تقسیم کرده است. اساس آموزش و پرورش را ارتباط و انتقال فرهنگی و اجتماعی می داند زیرا بدون آموزش و پرورش عمدی و غیر عمدی، زندگی میسر نیست (دیویی، 1333). سلامت هر جامعه به کیفیت نظام آموزشی آن وابسته است اگر دانش آموزان ارزش ها، هنجارها و مهارت های اجتماعی لازم برای شهروندی خوب بودن را نیاموزند و همچنین مهارت ها و تخصص لازم برای انجام وظایف فردی و

اجتماعی خود را به طور موثر و کار آمد فرا نگیرند واحد های آموزشی رسالت خود را به انجام نرسانیده اند تحقق این رسالت مستلزم توجه به کیفیت نظام آموزشی است (اسحاقیان، 1382). نظام آموزشی در کل جهان بخصوص در کشورمان ایران با پیشرفت روز افزون فناوری دچار تغییراتی مانند تغییر در شیوه های آموزشی، ارائه سبک های جدید آموزشی و... شده است. نظام آموزشی در ایران در طی 50 سال گذشته با توجه به نیازهای آموزشی دانش آموزان، در حد امکان فراهم آورده است (سلیمی و همکاران، 1398). کیفیت نظام آموزشی را می توان بر مبنای هر یک از عناصر، تشکیل دهنده نظام آموزشی ارزشیابی کرد. بر این اساس کیفیت درون دادهای آموزشی می تواند نمایانگر کیفیت نظام باشد و در میان درون دادهای نظام آموزشی سه عامل یادگیرنده، مدرس و برنامه درسی حائز اهمیت محسوب می شوند. ارزیابی هر یک از این عوامل می تواند در بهبود کیفیت نظام آموزشی تاثیر بسزایی داشته باشد (بازرگان، 1383). پژوهش بعنوان یکی از مهمترین منابع شناخت و آگاهی انسان ها از دیرباز نقش مهم در توسعه جوامع و سازمان ها داشته است. در آموزش و پرورش بعنوان یکی از پیچیده ترین و دشوار ترین عرصه های فعالیت های بشری، پژوهش در تولید دانایی و هدایت امور نقشی برجسته دارد (ساک، 1389). درس پژوهی یک رویکرد بهبود آموزشی است که معلمان را در مرکز فعالیت حرفه ای قرار می دهد، به طوری که معلمان با علاقه و میل خود یادگیری دانش آموزان را بهتر درک کنند. فلسفه این رویکرد ساده است: معلمان با یک پرسش مشترک راجع به یادگیری دانش آموزان خود گرد هم می آیند، طرح درس ارائه می دهند تا یادگیری دانش آموزان در عمل مشاهده کنند و مشاهده خود را بررسی کنند. معلمان از طریق این فرایند فرصت های فراوانی دارند تا یادگیری دانش آموزان را مورد بحث قرار دهند و در باب چگونگی اثرگذاری روش تدریس خود تبادل نظر کنند (عربان، 1395). درس پژوهی به زبان ساده مطالعه و پژوهش جمعی در روش تدریس، به عنوان راهکارهای برای خروج از آموزش سنتی به فعال است که بر اهداف و درس های اصلی تاکید می کند. لذا منطق آن می گوید کلاس درس بهترین مکان برای بهبود آموزش است (عرفانی، 1395). بختیاری و مصدقی (1395). درس پژوهی با رویکرد کار تیمی فرصتی برای گفت و گو، یادگیری از طریق تجربه های خود و دیگران و بهبود آموزش مشارکتی فراهم می کند (سلطانی و همکاران، 1394).. پژوهش حاضر از نوع درس پژوهی می باشد و یک پژوهش کیفی است. موضوع درس پژوهی مبحث زندگی با طعم پختگی در کتاب مدیریت خانواده و سبک زندگی (دختران) پایه دوازدهم می باشد. این پژوهش باهدف افزایش یادگیری دانش آموزان در این موضوع درسی و توسعه حرفه ای افراد شرکت کننده در پژوهش صورت گرفته است. درس پژوهی در این مبحث که پیش نیاز بحث های اساسی دیگر در کتاب مدیریت خانواده و سبک زندگی (دختران) می باشد، توسط اعضای گروه درس پژوهی در

پایه دوازدهم انجام شده است. لذا هدف کلی پژوهش حاضر تسهیل یادگیری درس زندگی با طعم پختگی، کتاب مدیریت خانواده و سبک زندگی پایه دوازدهم با رویکرد درس پژوهی است.

روش تحقیق

هدف کلی پژوهش حاضر که از نوع کیفی بوده با رویکرد مشارکتی انجام شده است، تسهیل یادگیری درس زندگی با طعم پختگی کتاب مدیریت خانواده و سبک زندگی پایه دوازدهم است. جامعه آماری پژوهش حاضر 14 دانش آموز دختر متوسطه دوم دبیرستان طهورا واقع در استان کرمانشاه می باشد. داده های پژوهش حاضر به کمک مصاحبه نیمه ساختار مند و مشاهده مستقیم توسط اعضای تیم 5 نفره درس پژوهی در دو مرحله نقد، بررسی و جمع آوری گردید تا داده ها به اشباع نظر برسد.

نتایج و یافته ها

ردیف	کد ها	نماد کدهای باز	کدهای محوری	کدهای گزینشی
1	خوب بودن لحن و بیان معلم	A1	مهارت های کلامی	مهارت های رفتاری معلم
2	مکث کردن معلم حین تدریس	A2		
3	عدم استفاده از کلمات تحسین آمیز	A3		
4	از دست دادن رشته کلام	A4		
5	سریع بیان کردن مطالب	A5		
6	مناسب نبودن رنگ لباس معلم	B1	مهارت های غیر کلامی	
7	ظاهر تمیز و مرتب	B2		
8	پوشش رسمی و اداری	B3		

		B4	چهره پر استرس معلم	9		
		B5	قیافه خشک و بی روح معلم	10		
		B6	تکان دادن سر برای تایید مطالب	11		
		B7	لبخند زدن معلم به دانش آموزان	12		
		B8	نگاه نکردن معلم به همه دانش آموزان	13		
		B9	چهره شاداب در ادامه تدریس	14		
		B10	برقراری ارتباط چشمی	15		
		B11	ایستاده تدریس کردن	16		
		B12	رفت و آمد زیاد بر روی سکو	17		
		B13	استفاده از حرکات دست و مچ	18		
		مدیریت کلاسی	محیط آموزشی	C1	کوچک بودن فضای کلاس	19
				C2	تاریک بودن فضای اتاق	20
				C3	بلند بودن دیوار مدرسه	21
C4	کوچک بودن ابعاد پنجره			22		
C5	عدم ورود نور به کلاس			23		
C6	وجود پرده با رنگ قهوه ای			24		
C7	پایین بودن دمای اتاق			25		
C8	لرزش داشتن دانش آموزان در اثر سرما			26		
C9	چیدمان میز و صندلی به صورت ردیفی			27		
C10	رنگ دیوار کلاس			28		
C11	نظافت کلاس			29		
C12	کسل کننده بودن فضای کلاس			30		
C13	زیاد بودن جمعیت کلاس			31		
تعامل کلاسی	D1		جلب توجه دانش آموزان	32		
	D2		تغییر روحیه دانش آموزان	33		
	D3		ایجاد تعامل و همکاری معلم و دانش آموزان	34		
	D4		انجام فعالیت توسط دانش آموزان	35		
	D5		تبادل پیام مثبت و منفی بین معلم و دانش آموزان	36		

مهارت های اجرایی	فعالیت های گروهی	E1	نظر خواهی نکردن گروهی از دانش آموزان	37
		E2	انتخاب نکردن نماینده برای هر گروه	38
		E3	گروه بندی نکردن در اوایل تدریس	39
		E4	بیان کردن نظرات شخصی	40
		E5	پرسش و پاسخ فردی	41
		E6	دخالت ندادن همه دانش آموزان در انجام فعالیت ها	42
	تسلط بر کلاس	F1	عدم کنترل معلم بر کلاس درس	43
		F2	حواس پرتی معلم	44
		F3	مشاهده رفتار دانش آموزان	45
		F4	بررسی وضعیت روحی دانش آموزان	46
		F5	عدم شناخت معلم از دانش آموزان	47
		F6	بیان کردن چکیده از کل محتوای کتاب	48
	مهارت های قبل از تدریس	G1	انجام ندادن ارزشیابی آغازین	49
		G2	بیان نکردن موضوع درس در اوایل تدریس	50
		G3	انجام ندادن حضور و غیاب	51
		G4	سلام و احوال پرسى با دانش آموزان	52
		G5	آماده نکردن دانش آموزان برای شروع درس جدید	53
	مهارت های اجرایی چین تدریس	H1	درگیر کردن ذهن دانش آموزان	54
		H2	ارائه توضیح بیشتر مفاهیم و جملات	55
		H3	خرد کردن مطالب درسی توسط معلم	56
		H4	تکرار زیاد جملات و کلمات	57
		H5	شروع فرایند تدریس با هیجان	58
	چالش های عملکردی	I1	بی نظم شدن فرایند تدریس	59
		I2	لرزش صدای معلم	60
I3		فراموش کردن مباحث کلیدی	61	
I4		یکنواخت صحبت کردن	62	

محتوای آموزشی	15	اشاره کردن به مطالب روی تابلو با انگشت	63
	16	استفاده نکردن از روش های متفاوت تدریس	64
	1J	جستجوی اطلاعات جدید و تازه	65
	2J	میزان علاقه دانش آموزان به کلیپ	66
	3J	هضم نکردن مطالب درسی	67
	4J	استفاده زیاد از ماژیک	68
	5J	استفاده همزمان از پاورپوینت و تخته کلاس	69
	6J	یادداشت برداری نکات مهم	70
	7J	عدم استفاده از تصاویر اشخاص با تجربه	71
	8J	بیان کردن داستان و خاطرات	72
	9J	به نمایش گذاشتن کلیپ انیمیشنی	73
	10J	استفاده از تخته کلاس برای تدریس	74
	11J	نشان دادن تصویر کتاب	75
	12J	عدم استفاده از پروژکتور و دیتا	76
	13J	معرفی منابع مختلف مرتبط با موضوع درس	77

منبع: یافته های پژوهش حاضر

بحث و نتیجه گیری

درس پژوهی شکل اولیه از رشد حرفه ای معلمان در ژاپن است. هدف آن بهبود مستمر تدریس است به گونه ای که دانش آموزان بتوانند مطالب بیشتری را بیاموزند. تمرکز اولیه آن نیز بر نحوه تفکر و یادگیری دانش آموزان است. درس پژوهی با سایر اشکال رشد حرفه ای متفاوت است، به این دلیل که پرورش حرفه ای در حین یاددهی و یادگیری صورت می گیرد (خاکباز و همکاران، 1387). درس پژوهی، تدریس را به عنوان فعالیت

فرهنگی مورد توجه قرار می دهد. فعالیتی که از طریق تفکر عمیق، پرسش گری و تحقیق و تمرکز جمعی بر تدریس، به جای تدریس انفرادی صورت می پذیرد. از جمله ابعاد فرهنگی درس پژوهی فرهنگ مشارکتی و کار تیمی است (سرکار آرائی، 1389)

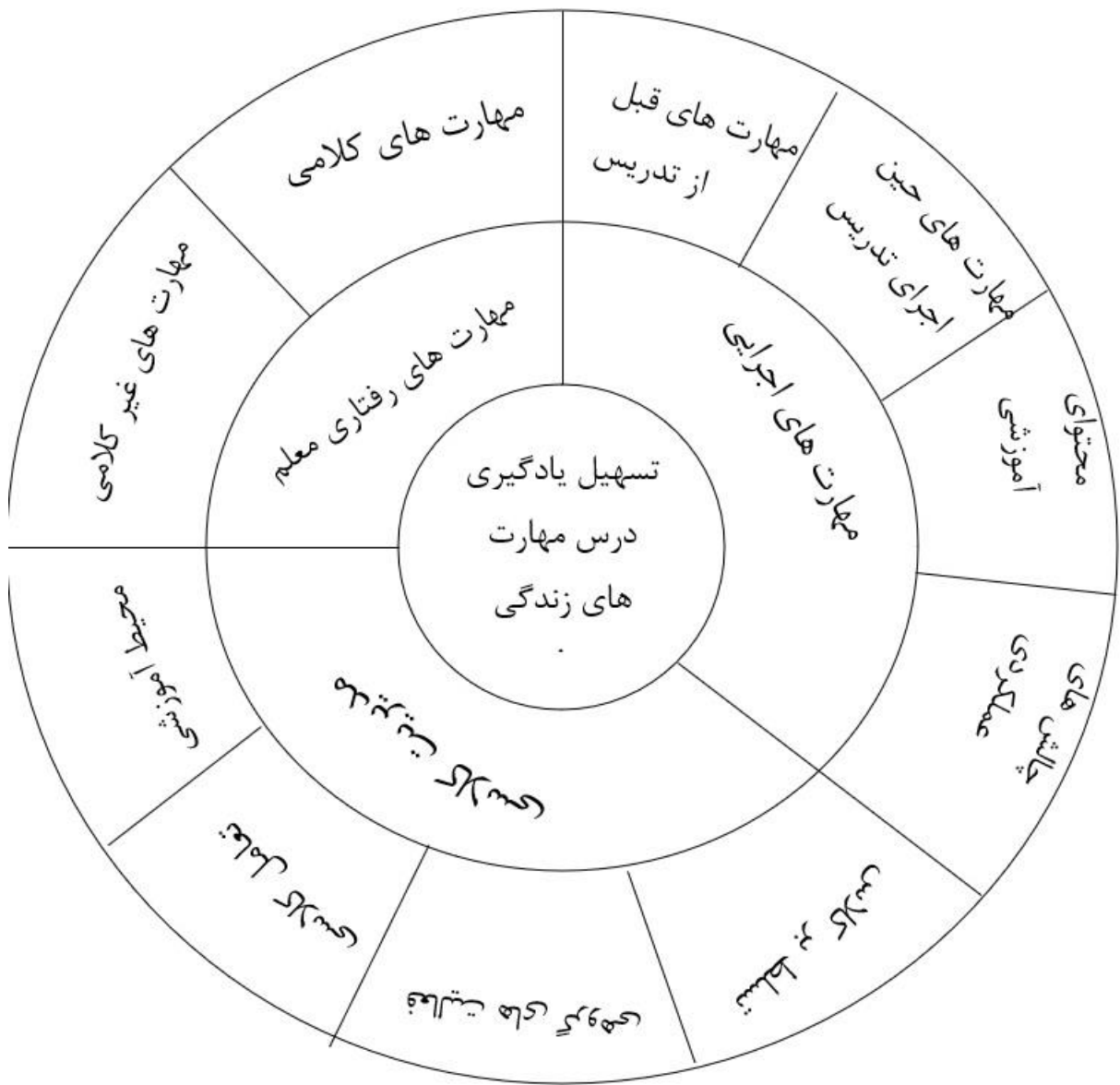
درس پژوهی حاضر اعضای تیم 5 نفره درس مهارت های زندگی موفق کتاب تفکر و سبک زندگی پایه هشتم را در دو مرحله تدریس و اجرا کردند. بر اساس نقد و ارزیابی های صورت گرفته از تدریس اول و دوم، اعضای تیم به این نتیجه رسیدند که اجرای درس پژوهی می تواند در مهارت های رفتاری و اجرایی معلم و مدیریت کلاسی موثر باشد. پژوهش در کلاس درس همچنین موجب ارتقای مدیریت کلاسی، تعامل کلاسی و تقویت مهارت های حین اجرای تدریس می شود. این درس پژوهی همچنین باعث پیشرفت ارتقای سطح تخصصی معلم های پژوهشگر می باشد.

پژوهشگران در سنجش تدریس اول و دوم به اهمیت مدیریت کلاس پی بردند. اثر بخشی هر سیستم انضباطی، منوط به حفظ ارتباط مودبانه و حمایت کننده معلم و دانش آموز است و همچنین به بیان کلی تر در این سبک تاکید بر اعمال کنترل و نظارت بیشتر و فعالیت ها و رفتار دانش آموزان و تاکید بر قوانین و انضباط کلاس است (آریان پوران و همکاران، 1392).

پژوهشگران در بررسی نقاط ضعف تدریس اول و دوم دریافتند که یکی از مولفه های تدریس در درس تفکر و سبک زندگی، تعامل کلاسی است. ارتباطات رسمی و غیر رسمی مستمر دانش آموزان با کارکنان مدرسه و به خصوص معلمان با توجه به فعالیت ها و رویداد های مدرسه می تواند ابزار جزئی برای افزایش انگیزه، خود باوری و شادابی آنان باشد. تدریس خوب معلمان و ارتباط مناسب آنان با والدین و اطلاع رسانی به آنها و نظر خواهی و اطلاع گیری از آنها برای بهبود برنامه ها می تواند ساز و کاری موثر در ایجاد رابطه موثر مدرسه و خانه و در نهایت احساس آرامش دانش آموز باشد (ترک زاده، 1378).

یکی دیگر از مهم ترین عواملی که پژوهشگران آن را مهم می شمارند، مهارت های حین اجرای تدریس است. آشنایی و آگاهی نسبت به فنون تدریس و اعمال آنها در کلاس درس توسط معلم، باعث می شود، وی بدون استفاده از خشونت و تنبیه بدنی، کلاس را مدیریت نموده و نظم را حاکم سازد (عالی و امین یزدی، 1387)

منابع و مأخذ

- اسحاقیان، مهدی. عماد زاده مصطفی (1382). کیفیت در نظام تعلیم تربیت، پرتال جامع علوم انسانی
- آریان پوران سعید. عزیزی، فرامرز. دیناروند، حسن. (1392). رابطه سبک مدیریت کلاس معلمان با انگیزش و پیشرفت ریاضی دانش آموزان پنجم ابتدایی. مجله روانشناسی مدرسه، 2(41).
- بازرگان، عباس. ارزشیابی آموزشی: مفاهیم، الگوها و فرایندهای عملیاتی. تهران: سمت؛ 1383: 56-59
- بختیاری، محمد. عرفانی، علیرضا. مصدقی نیک، رسول. (1395). تاثیر درس پژوهی بر توسعه حرفه ای معلمان) سایت جهاد دانشگاهی
- ترک زاده، جعفر. (1378). رابطه مدرسه و اجتماع، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش
- خاکباز، فاع. فدایی، م. موسی پور، ن. (1387). تاثیر درس پژوهی توسعه حرفه ای معلمان ریاضی. فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره 24، 123-146
- دانشور، محمد. غلامحسینی، محسن. (1394). کنفرانس جهانی آموزش، تربیت و علوم انسانی در آغاز هزاره سوم
- دیکسی، جرارد. (1384). مدیریت کلاس درس. (ترجمه مجتبی فرداد) تهران: انتشارات جوان.
- دیوئی، جان. (1333). کتاب مدرسه و شاگرد، تهران، انتشارات صفی علیشاه
- ساک، رضا. (1389). عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در دبیرستان های شهر تهران، مجله تعلیم تربیت، شماره 101
- سرکار آرانی، محمدرضا. (1389). فرهنگ آموزش و یادگیری، چاپ دوم، تهران، انتشارات مدرسه

سلطانی ، محمد .کریمی ، محمد . گویایی، امیر رضا .(1394). مطالعه تاثیر رفتار معلم _
..بر نظم پذیری دانش آموزان در مدرسه